

# Psychologische aanpak van (de gemedicaliseerde) mannelijke seksuele disfuncties



Praten ... ?

Praten of pillen ... ?

Praten over pillen (en spuiten) ... ?

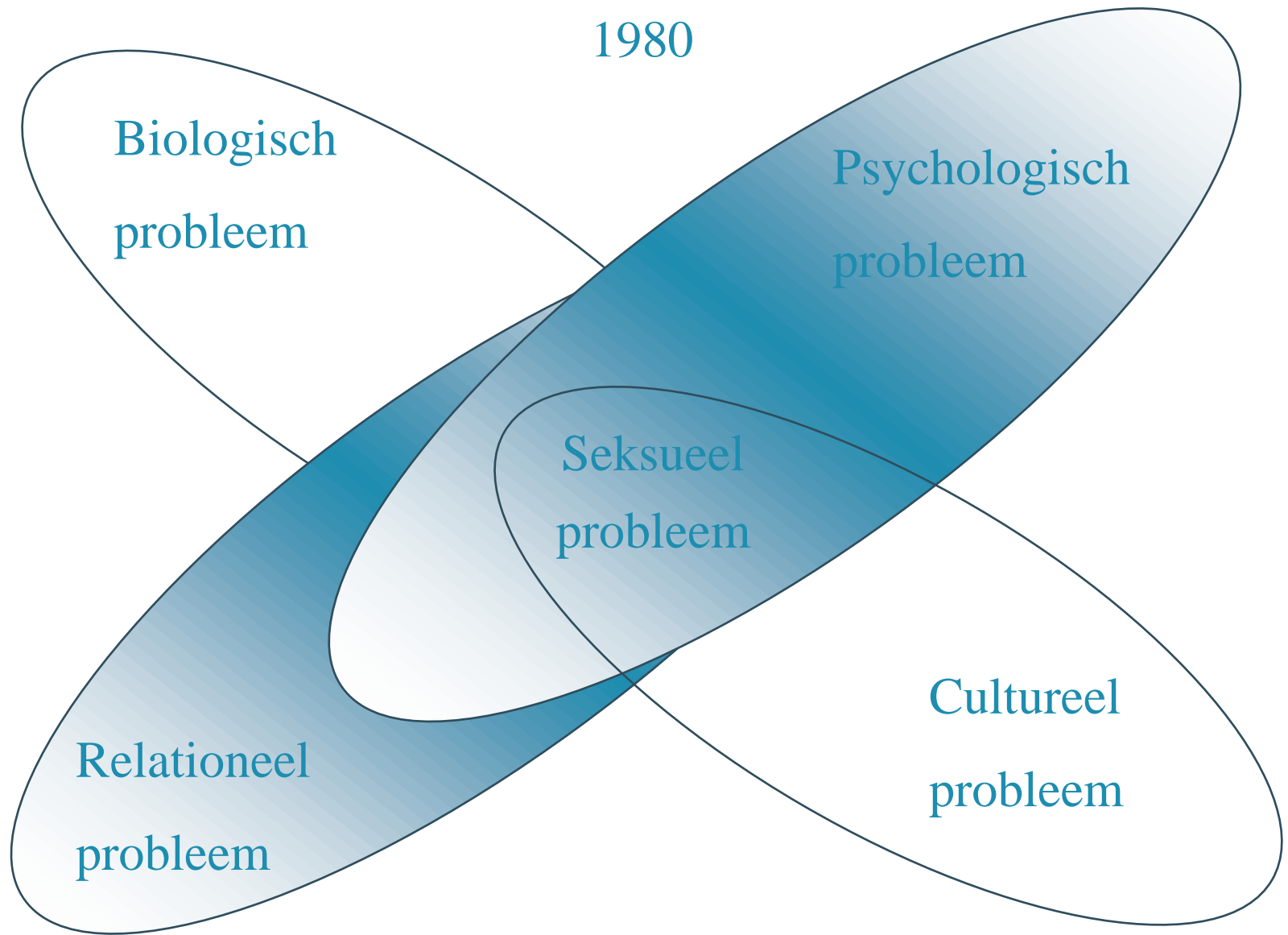
Paul Enzlin

Instituut voor Familiale en Seksuologische Wetenschappen (IFSW - KU Leuven)  
Centrum voor Klinische Seksuologie en Sekstherapie (CeKSS - UPC KU Leuven)

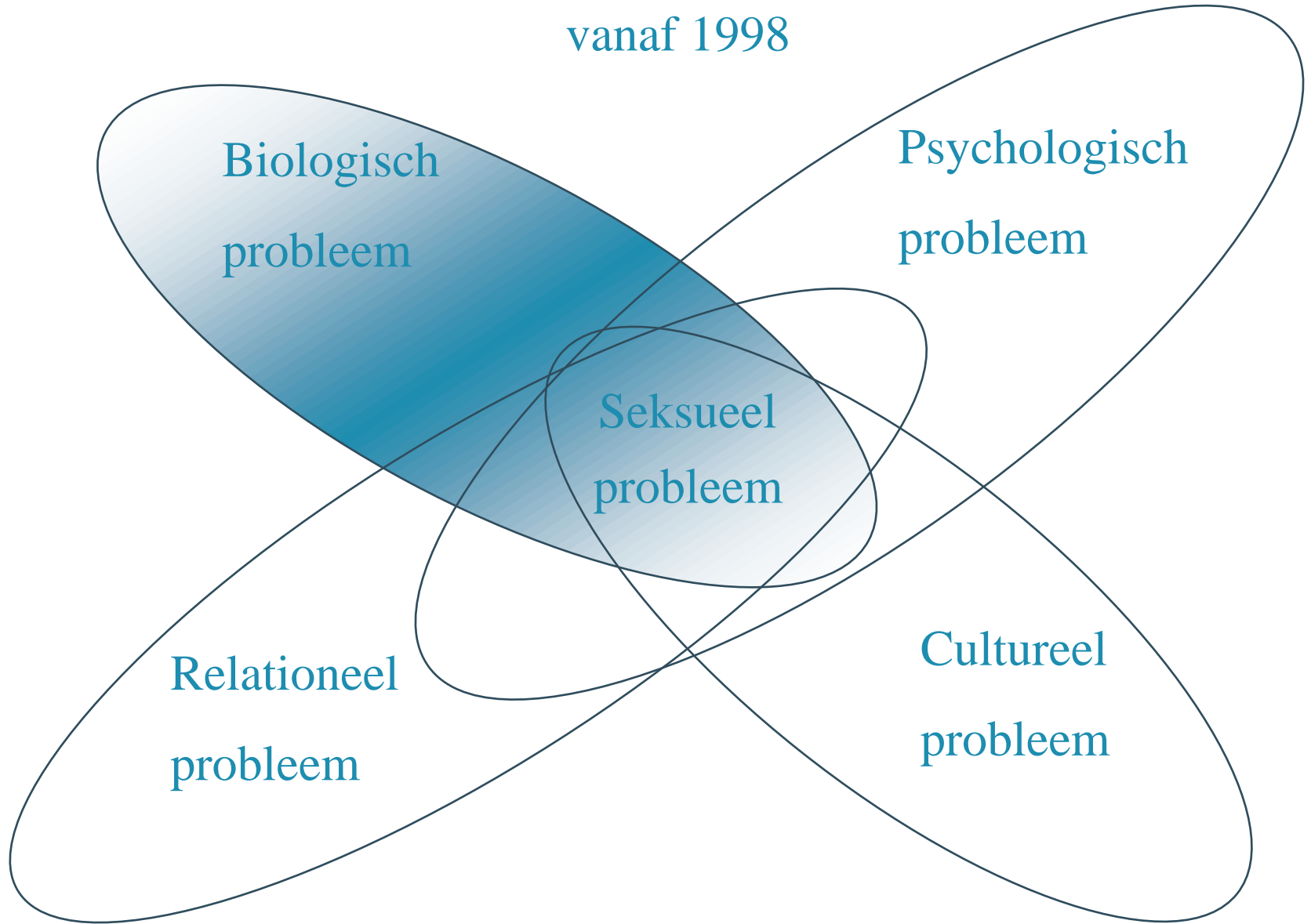
# Psychologische aanpak ... nog nodig ?

- Seksuologie zit in een (overgangs)fase met:
  - nosologische discussies
  - vragen rond de gangbare classificatiesystemen
  - tendens tot “medicalisering” en opkomst van “seksuele geneeskunde” (sexual medicine)
    - Evolutie

1980



vanaf 1998



# Psychologische aanpak ... nog nodig ?

- Seksuologie zit in een (overgangs)fase met:
  - nosologische discussies
  - vragen rond de gangbare classificatiesystemen
  - tendens tot “medicalisering” en opkomst van “seksuele geneeskunde” (sexual medicine)
    - Evolutie (*\*Tiefer and Melman, 1987*)
      - 1980 → psychogene oorzaak bij 90% → psychotherapie → aanvaard door 60%\* → “impotentie”
      - 2019 → organische oorzaak bij 90% → medische therapie → aanvaard door 86%\* → “erectiele disfunctie”
- nieuwe behandelingsmogelijkheden
  - seksuele problemen van mannen
  - uitdaging om na te denken over de plaats van gespreks- en sekstherapie in deze context

## Diagnostiek

Seksuele anamnese met aandacht voor lichamelijke en psychologische comorbiditeit

Op indicatie: aanvullend onderzoek



## Beoordeling

Betrek de partner; bespreek alle factoren; stel hulpvraag en hulpdoel vast



## Behandeling – basis

Behandel onderliggende oorzaken

Advies over levensstijl en risicoreductie

Geef psycho-educatie:  
Hoe werkt seks?;  
Zijn er misvattingen?



## Behandeling – intensief

Medicatie

Verbeteren van seksuele opwinding en interactie

Cognitieve gedragstherapie bij faalangst

## Diagnostiek

Seksuele anamnese met aandacht voor lichamelijke en psychologische comorbiditeit

Op indicatie: aanvullend onderzoek



## Beoordeling

Betrek de partner; bespreek alle factoren; stel hulpvraag en hulpdoel vast



## Behandeling – basis

Behandel onderliggende oorzaken

Advies over levensstijl en risicoreductie

Geef psycho-educatie:  
Hoe werkt seks?;  
Zijn er misvattingen?



## Behandeling – intensief

Medicatie

Verbeteren van seksuele opwinding en interactie

Cognitieve gedragstherapie bij faalangst

# Bouwstenen van een psychologische behandeling

- **Openlijk leren spreken over seksualiteit**
  - Vooronderstelling
    - “De openheid die er over seks is in onze huidige maatschappij maakt dat mensen geen angsten of remmingen meer ervaren rond het spreken over seksualiteit
  - Maar ...
    - Opvoeding, negatieve informatie, negatieve seksuele ervaringen, ... kunnen angsten en remmingen doen ontstaan die het spreken over en genieten van seksualiteit in de weg kunnen staan ...



## Diagnostiek

Seksuele anamnese met aandacht voor lichamelijke en psychologische comorbiditeit

Op indicatie: aanvullend onderzoek



## Beoordeling

Betrek de partner; bespreek alle factoren; stel hulpvraag en hulpdoel vast



## Behandeling – basis

Behandel onderliggende oorzaken

Advies over levensstijl en risicoreductie

Geef psycho-educatie:  
Hoe werkt seks?;  
Zijn er misvattingen?



## Behandeling – intensief

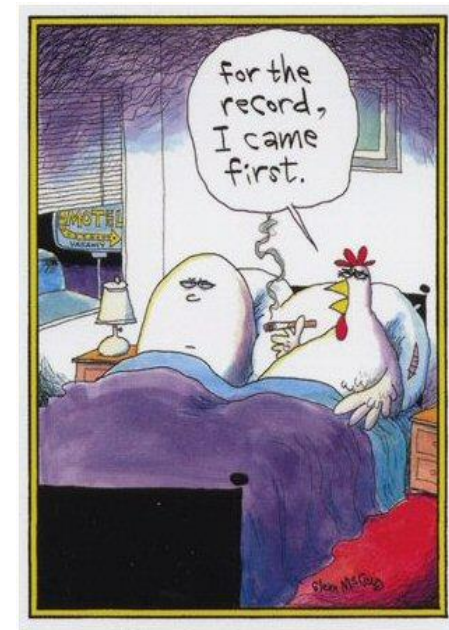
Medicatie

Verbeteren van seksuele opwinding en interactie

Cognitieve gedragstherapie bij faalangst

# Seksuele anamnese ~ klachtverheldering

- Wat is de diagnose ?
- Wat is de etiologie ?
  - voorbestemmende factor
  - uitlokkende factor
  - onderhoudende factor
- Wat is de behandeling ?
  - Behandeleenheid – individu of koppel
  - Behandelfocus – lichamelijke, psychologische, relationele, socio-culturele factoren
  - Behandeldoel – herstel van functie of veranderde kijk op het probleem



➔ oog voor het volledige verhaal !

## Diagnostiek

Seksuele anamnese met aandacht voor lichamelijke en psychologische comorbiditeit

Op indicatie: aanvullend onderzoek



## Beoordeling

Betrek de partner; bespreek alle factoren; stel hulpvraag en hulpdoel vast



## Behandeling – basis

Behandel onderliggende oorzaken

Advies over levensstijl en risicoreductie

Geef psycho-educatie:  
Hoe werkt seks?;  
Zijn er misvattingen?



## Behandeling – intensief

Medicatie

Verbeteren van seksuele opwinding en interactie

Cognitieve gedragstherapie bij faalangst

Patiënt

Seksueel  
probleem

Relatie

Partner

# Impact op de patiënt

- Seksueel probleem = niet levensbedreigend
  - een bron van stress
    - gevoel van man-zijn/vrouw-zijn en mannelijkheid/vrouwelijkheid
    - confrontatie met 'ouder worden'
  - geassocieerd met negatieve gevoelens
    - minder fysieke en emotionele bevrediging
    - daling van levenskwaliteit, van zich in het algemeen goed voelen
    - depressieve symptomen → prikkelbaarheid
    - angst voor een 'oude dag' met een onbevredigende relatie

*(Leiblum, 2002)*

# Impact op de partner

- Seksueel probleem

- Ondersteunend en geruststellend:
  - “Het is niet erg, trek het u niet aan, morgen zal het wel beter gaan”
- Verwondering:
  - “Zou het iets met mij te maken hebben ?”
- Kwaadheid, frustratie, bekritiserend, achterdochtig:
  - “Heeft hij/zij iemand anders ?”
  - “Hij/zij geeft niet meer om mij ?”
- Triestheid:
  - “Is dit het einde van onze intieme, seksuele relatie ?”
  - “Geen initiatief nemen om een negatieve ervaring te voorkomen !”
- Bevrijding:
  - “Seks was altijd al een last, goed dat het voorbij is”

*(Leiblum, 2002)*



# Impact op de relatie

- Seksuele problemen
  - ‘afkoeling’ van de relatie
    - warmte in de relatie verdwijnt
  - grotere afstand en gevoel van vervreemding
  - relationele spanning en prikkelbaarheid stijgen
- vluchtgedrag
  - fantasie, pornografie en internet als ‘veilig’ toevluchtsoord

*(Leiblum, 2002)*

Patiënt

Behandeling voor  
een seksueel  
probleem

Relatie

Partner



## Diagnostiek

Seksuele anamnese met aandacht voor lichamelijke en psychologische comorbiditeit

Op indicatie: aanvullend onderzoek



## Beoordeling

Betrek de partner; bespreek alle factoren; stel hulpvraag en hulpdoel vast



## Behandeling – basis

Behandel onderliggende oorzaken

Advies over levensstijl en risicoreductie

Geef psycho-educatie:  
Hoe werkt seks?;  
Zijn er misvattingen?



## Behandeling – intensief

Medicatie

Verbeteren van seksuele opwinding en interactie

Cognitieve gedragstherapie bij faalangst

# Bouwstenen van een psychologische behandeling

## • **Psycho-educatie**

- mythes bespreken
- seksualiteit is niet iets wat iedereen zonder meer moet kunnen ... seksualiteit beleven, is een leerproces
- cirkel van vermijding uitleggen
- afkoelen van de relatie
- hernieuwen en heropbouwen van lichamelijk contact komt niet vanzelf en heeft tijd, ruimte en context nodig, ...

## Diagnostiek

Seksuele anamnese met aandacht voor lichamelijke en psychologische comorbiditeit

Op indicatie: aanvullend onderzoek



## Beoordeling

Betrek de partner; bespreek alle factoren; stel hulpvraag en hulpdoel vast



## Behandeling – basis

Behandel onderliggende oorzaken

Advies over levensstijl en risicoreductie

Geef psycho-educatie:  
Hoe werkt seks?;  
Zijn er misvattingen?



## Behandeling – intensief

Medicatie

Verbeteren van seksuele opwinding en interactie

Cognitieve gedragstherapie bij faalangst

# Bouwstenen van een psychologische behandeling

- **Klassieke sekstherapie** (Masters & Johnson, 1966; 1970)
  - Speel oefenprogramma (*‘Sensate focus program’*)
  - Vijf stadia
    - Sensualiteits training 1
      - in ontspannen, aangename sfeer elkaar van kop tot teen strelen
      - strelen (actief) en zich laten strelen (receptief)
      - ganse lichaam *uitgezonderd de genitale zones*
        - borsten, vulva, clitoris bij de vrouw
        - penis en scrotum bij de man
    - Doel: leerfunctie
      - genot brengen, geven en ontvangen van lustervaringen
      - werkt intimiteitsbevorderend
      - “voorgescreven” genot met coïtusverbod én accent op niet-verbale technieken => angst voor falen uitgeschakeld
      - nieuwe ontdekkingsreis

# Bouwstenen van een psychologische behandeling

- **Klassieke sekstherapie** (Masters & Johnson, 1966; 1970)
  - Speeloefenprogramma (*‘Sensate focus program’*)
  - Vijf stadia
    - Sensualiteits training 2
      - in ontspannen, aangename sfeer elkaar van kop tot teen strelen
      - strelen (actief) en zich laten strelen (receptief)
      - ganse lichaam **inclusief de genitale zones** (hand,voeten, mond, ...)
        - borsten, vulva, clitoris bij de vrouw
        - penis en scrotum bij de man
      - MAAR **zonder** ritmische opwindende stimulering die tot orgasme kan voeren
      - Doel:
        - zich richten op tactiele lustwaarneming
        - partner hierover inlichten op non-verbale manier

# Bouwstenen van een psychologische behandeling

- **Klassieke sekstherapie** (Masters & Johnson, 1966; 1970)
  - Speel oefenprogramma (*'Sensate focus program'*)
  - Vijf stadia
    - Sensualiteits training 3
      - in ontspannen, aangename sfeer elkaar van kop tot teen strelen
      - strelen (actief) en zich laten strelen (receptief)
      - ganse lichaam **inclusief de genitale zones** (hand,voeten, mond, ...)
        - borsten, vulva, clitoris bij de vrouw
        - penis en scrotum bij de man
      - **mét ritmische opwindende stimulering die tot orgasme kan voeren**

# Bouwstenen van een psychologische behandeling

- **Klassieke sekstherapie** (Masters & Johnson, 1966; 1970)
  - Speel oefenprogramma (*'Sensate focus program'*)
  - Vijf stadia
    - Sensualiteits training 4
      - in ontspannen, aangename sfeer elkaar van kop tot teen strelen
      - strelen (actief) en zich laten strelen (receptief)
      - ganse lichaam **inclusief de genitale zones** (hand,voeten, mond, ...)
        - borsten, vulva, clitoris bij de vrouw
        - penis en scrotum bij de man
      - **"niet eisende coïtus"**
        - man stelt zijn penis intravaginaal ter beschikking zonder op orgasme gerichte bewegingen (ruiterpositie van de vrouw)
      - Doel: zinnelijk genitale lustontplooiing

# Bouwstenen van een psychologische behandeling

- **Klassieke sekstherapie** (Masters & Johnson, 1966; 1970)
  - Speeloefenprogramma (*‘Sensate focus program’*)
  - Vijf stadia
    - Sensualiteits training 5
      - in ontspannen, aangename sfeer elkaar van kop tot teen strelen
      - strelen (actief) en zich laten strelen (receptief)
      - ganse lichaam **inclusief de genitale zones** (hand,voeten, mond, ...)
        - borsten, vulva, clitoris bij de vrouw
        - penis en scrotum bij de man
      - “coïtus”
        - Penetratie met op orgasme gerichte bewegingen
    - Doel: zinnelijk genitale lustontplooiing



## Diagnostiek

Seksuele anamnese met aandacht voor lichamelijke en psychologische comorbiditeit

Op indicatie: aanvullend onderzoek



## Beoordeling

Betrek de partner; bespreek alle factoren; stel hulpvraag en hulpdoel vast



## Behandeling – basis

Behandel onderliggende oorzaken

Advies over levensstijl en risicoreductie

Geef psycho-educatie:  
Hoe werkt seks?;  
Zijn er misvattingen?



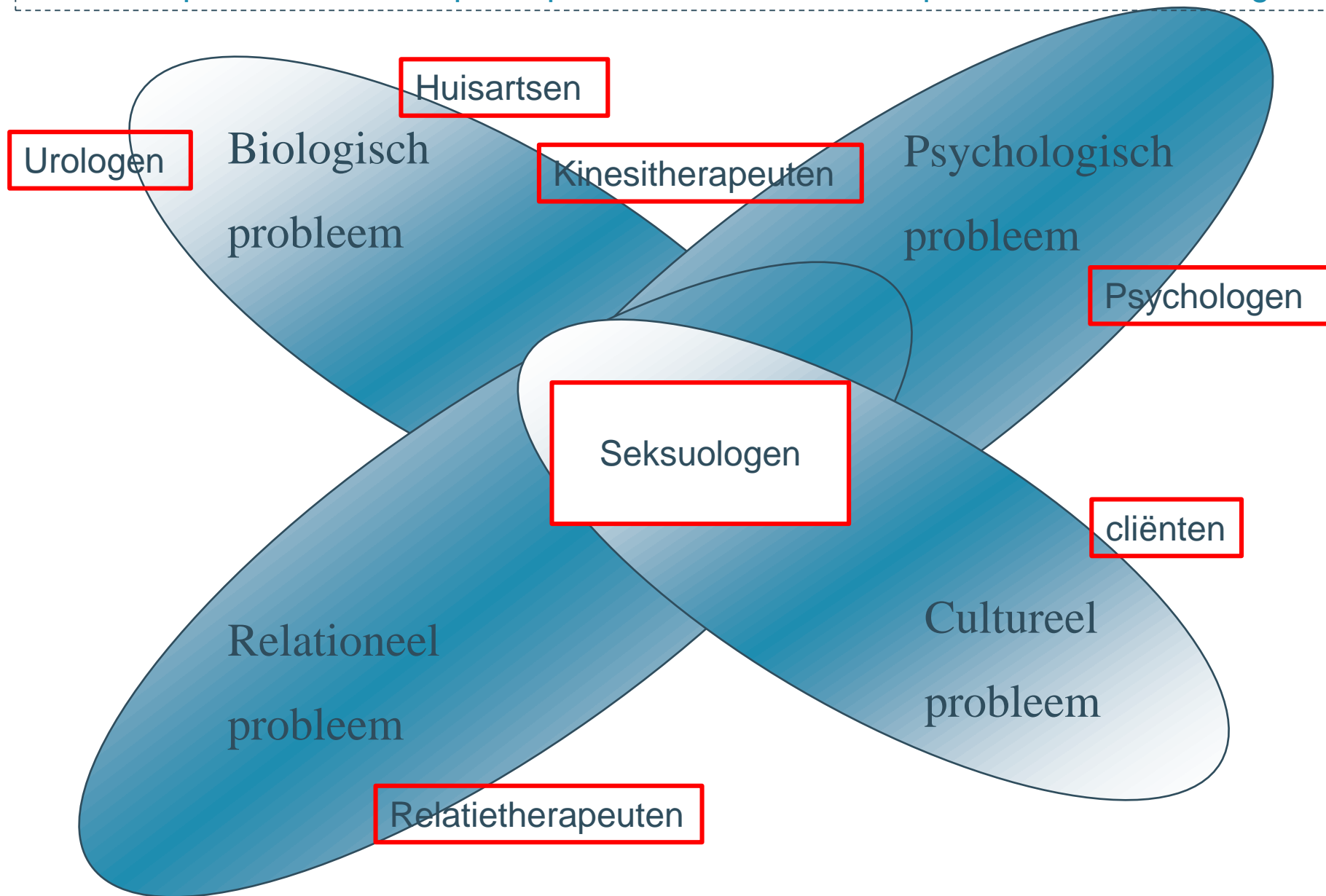
## Behandeling – intensief

Medicatie

Verbeteren van seksuele opwinding en interactie

Cognitieve gedragstherapie bij faalangst

Seksuele problemen = complexe problemen → multidisciplinaire samenwerking





Vragen ?  
Questions ?